

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo  
ministerijai

2024 m. gegužės 14 d., Nr. 24–038AR

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PENSIJŲ KAUPIMO ĮSTATYMO NR. IX–1691 3, 4, 5, 6, 8, 13, 28, 29, 30, 33, 35<sup>1</sup>, 35<sup>2</sup>, 35<sup>7</sup> IR 35<sup>8</sup> STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (NR. 24–7442)**

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK), išnagrinėjusi derinimui pateiktą Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo Nr. IX–1691 3, 4, 5, 6, 8, 13, 28, 29, 30, 33, 35<sup>1</sup>, 35<sup>2</sup>, 35<sup>7</sup> ir 35<sup>8</sup> straipsnių pakeitimo ir įstatymo priedo pakeitimo įstatymo projektą (Reg. Nr. 24–7442) (toliau – Projektas), žemiau teikia pastabas ir pasiūlymus dėl Projekto tobulinimo.

LVK pasisako už stabilią, orias pajamas senatvėje užtikrinančią, grįstą visuotinumą ir masiškumą, atsparumą, ilgalaikio finansinio tvarumo, dalyvių pasitikėjimo ir motyvacijos principais pensijų kaupimo sistemą. Siekiame turėti sėkmingai veikiančią sistemą, kuri, asmeniui išėjus į pensiją, užtikrintų kuo mažesnį pajamų skirtumą nuo buvusių darbingo amžiaus pajamų.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2024 m. kovo 7 d. nutarime Nr. KT21–N3/2024 (toliau – KT nutarimas) buvo konstatuota, kad „įstatyme nustatyti pensijų kaupimo pabaigos atvejai turi būti išimtiniai, kai iš esmės pasikeičia pensijų kaupimo dalyvio gyvenimo aplinkybės, dėl kurių dalyvavimas kaupime jam tampa itin apsunkintas ar betikslis“. Suprantame, kad kartais susiklosto sudėtingos bei komplikotos gyvenimo situacijos, verčiančios ieškoti sprendimų, kaip gauti papildomų finansinių resursų, siekiant pasilengvinti susiklosčiusią padėtį, tačiau pensijų kaupimo sistema sukurta ne galimoms ištikti komplikuotoms gyvenimiškoms situacijoms (pvz. prarasto/netekto būsto, dantų gydymo ir pan. atvejams) spręsti, o atlikti pensijų didinimo funkciją ir mažinti valstybės finansinę naštą ateityje. Komplikotos gyvenimiškos situacijos turėtų būti sprendžiamos pasitelkiant socialinės paramos priemones, lengvinant asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kt., todėl labai svarbu, kad keičiant Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymą (toliau – Įstatymas) būtų numatytos tvirtą argumentuotą pagrindimą turinčios aplinkybės, kai pensijų kaupimas galėtų būti nutraukiamas nesukakus senatvės pensijos amžiaus.

LVK nepritaria Projekto rengėjų siūlymui be konkrečių dalyvavimo pensijų kaupimo pasibaigimo pagrindų numatyti dar ir galimybę dalyvavimą pensijų kaupime nutraukti „*kitais atvejais, kai priežastys nutraukti pensijų kaupimą yra išimtinės*“. Manome, kad visi atvejai, kurie laikytini išimtiniais, turėtų būti konkretizuoti, o jų sąrašas baigtinis. Pažymėtina tai, kad Projekte nėra formuluojama, kokios priežastys galėtų būti vertintinos kaip išimtinės, nėra nustatoma, kokia tvarka vadovaujantis, kokiais kriterijais remiantis būtų priimami sprendimai dėl priežasčių pripažinimo išimtinėmis, todėl atviro sąrašo dėl teisės pasinaudoti pensijų kaupimo nutraukimu įtvirtinimas sukurtų pagrindą atsirasti subjektyviems vertinimams, piktnaudžiavimui ir pan.

Paminėtina, kad Įstatymo lygmeniu neapibrėžtų situacijų dėl galimybės nutraukti pensijų kaupimą vertinimas ir iš to kylančios konfliktinės situacijos sukurtų **didelę papildomą administracinę naštą** tiek pensijų kaupimo bendrovėms, tiek pačiai „Sodrai“, Lietuvos bankui, teismams, kitoms institucijoms. Tam, kad pensijų kaupimo sutartys būtų nutraukiamos nepiktnaudžiaujant ir nepažeidžiant įstatymų, manome, reikės stipraus kontrolės mechanizmo, tačiau jis sunkiai įsivaizduojamas, kai nėra aiškumo, kada sutarties nutraukimas būtų pripažįstamas neteisėtu, kaip reikėtų grąžinti neteisėtai išmokėtas lėšas į kaupimo sistemą, kaip išieškoti lėšas, jei dalyvis atsisako tai daryti ir pan.

Papildomai atkreipiame dėmesį į tai, kad įgyvendinant Projekte siūlomus pakeitimus, t. y., numatant visą eilę aplinkybių, kurioms esant pensijų kaupimo dalyviai turėtų teisę nutraukti

dalyvavimą pensijų kaupime, tuo pačiu paliekant atvirą, o ne baigtinį išimčių sąrašą, potencialiai sumažėtų pensijų fondų, kurių tikslas – investuoti pensijų kaupimo dalyvių lėšas, siekiant padidinti dalyvių pensijų turtą, investicijos Lietuvoje.

Pažymėtina, kad galimybė pasiimti sukauptas lėšas iš pensijų fondų Estijoje parodė, jog gyventojai neracionaliai panaudojo pensijai sukauptas lėšas ir išleisdami greito vartojimo reikmėms, didino infliaciją. Savo ruožtu Estijos pensijų fondai apribojo investicijas į Estijos ekonomiką (mažiau likvidžias turto klases, įskaitant vyriausybės obligacijas, vietos įmonių akcijas, obligacijas ar nekilnojamąjį turtą). Tai gali reikšti, kad pensijų fondai perorientuoja savo investicijų portfelius į tarptautines arba labiau likvidžias investicijas.

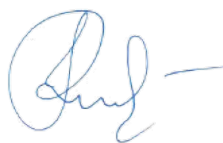
Įvertinus tvyrantį neuztikrintumą dėl ateities ir neaiškią geopolitinės situacijos raidą, galimai mažesnės pensijų fondų investicijos į vietinę ekonomiką neigiamai įtakos galimybes vietiniam vidutiniam ir smulkiam verslui pritraukti papildomas lėšas verslo plėtrai. Aiškiai nepabrėžus pasitraukimo iš pensijų fondų aplinkybių, kurios turi būti išskirtinės, itin apsunkinančios kaupimą, tikėtina, mažės pensijų fondų investicijų apimtis vietinėje ekonomikoje. Vietinė kapitalo rinka gali prarasti iki 500 mln. Eur kapitalo per artimiausius keletą metų, o pesimistiniu scenarijumi – ir iki 1 mlrd. Eur.

Atsižvelgiant į tai, kad II pakopos pensijų kaupimo nutraukimas gali lemti neigiamas pasekmes, kaip kad: (1) nestabilumą II pakopos sistemai, (2) nutraukusių kaupimą dalyvių atžvilgiu valstybei tektų spręsti jų pensijų aprūpinimo klausimą galimai imtis pakeičių I pakopos pensijų sistemos dalyje (pvz., ilginti senatvės pensijos amžių, didinti socialinio draudimo įmokų dalį, (3) neliktų taupymo bei periodinio, nuolatinio investavimo disciplinos, kuri užtikrinama esant uždarai sistemai, (4) pensijų fondų valdytojams atvira sistema trukdytų siekti ilgalaikių pensijų fondų rezultatų, **prašome dar kartą įvertinti visų šiuo metu Projekte siūlomų pensijų kaupimo nutraukimo aplinkybių tikslingumą, kartu užtikrinti baigtinį išimtinių nutraukimo atvejų sąrašą, paremtą objektyviais vertinimo kriterijais bei numatyti maksimaliai aiškų Projekte siūlomų pakeitimų įgyvendinimo mechanizmą.**

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė



Ineta Rizgelė